

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ

YASAMA DÖNEMİ

24

YASAMA YILI

2

KEFEK ALT KOMİSYONU

TUTANAK DERGİSİ

19 Ocak 2012 Perşembe

KEFEK ALT KOMİSYONU

GÖRÜŞME TUTANAKLARI

19 Ocak 2012 Perşembe

---0---

K O N U

Sayfa

AB Bakanlığı ve Adalet Bakanlığı yetkililerinin, yeni Anayasa sürecinde kadın-erkek eşitliği kavramının, Avrupa Birliğinde ve üye devletlerin bir kısmının anayasasında nasıl düzenlendiğine dair sunumları

1:10

İ Ç İ N D E K İ L E R

Sayfa

BİRİNCİ OTURUM

1:10

Hakim Servet KAYA (Adalet Bak.Kanun.Gn.Md. Temsilcisi)	1, 2:5, 5:6, 9, 10
Deren DOĞAN YAVUZ (AB Bak. Temsilcisi)	1, 6:7
Doç. Dr. Sanem BAYKAL (AB Bak. Temsilcisi)	1, 6, 7:8
Çağrı ÇAKIR ((Siyasi İşl. Bşk. Koordinatörü)	1
Ayşe Nedret AKOVA	(Balıkesir) 5
Gürkut ACAR	(Antalya) 8:9, 9:10

Açılma Saati: 13.36

Kapanma Saati: 14.34

19 Ocak 2012 Perşembe

BİRİNCİ OTURUM

Açılma Saati:13.36

BAŞKAN : Canan CANDEMİR ÇELİK (Bursa)

-----0-----

BAŞKAN – 24' üncü Dönem İkinci Yasama Yılı 4' üncü toplantımıza hoş geldiniz.

Toplantı yeter sayımız vardır.

Toplantıyı başlatıyorum.

Sayın milletvekilleri, alt komisyonumuzda devam eden yeni anayasa sürecinde kadın-erkek fırsat eşitliğinin yeni anayasada kusursuz bir biçimde tesis edilebilmesi için yoğun bir şekilde çalışıyoruz. Her hafta bir toplantı gerçekleştiriyoruz. Bu doğrultuda kamu kurumlarımızın, üniversitelerimizin, sivil toplum kuruluşlarımızın görüşleri bizim için çok büyük önem arz etmektedir. Bundan önceki toplantımızda Kadının Statüsü Genel Müdürlüğünden, Ankara Üniversitesinden, Gazi Üniversitesinden ve Turgut Özal Üniversitesinden gelen katılımcıların değerli görüşlerini dinlemiştik. Bu toplantımızda ise Avrupa Birliği Bakanlığımızdan ve Adalet Bakanlığımızdan gelen yetkilileri dinleyeceğiz.

Katılımcılara söz vermeden önce Komisyon olarak gelen misafirlerimizi dinlemek istiyoruz.

Buyurun sizden başlayalım.

HÂKİM SERVET KAYA – Adalet Bakanlığı Kanunlar Genel Müdürlüğünden katılıyorum.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri, değerli katılımcılar; hepinize saygılarımı sunuyorum.

Böyle önemli, duyarlılığı olan bir komisyonda, hatta kanun teklifi olarak geldiğinde koordinatörlük bakanlık olarak Adalet Bakanlığı adına Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu kurulması yönündeki teklifin de toplantısını yapıp tutanaklarını oluşturup o mutluluğu yaşayan bir hâkim olarak şu an bu komisyonda bulunmaktan dolayı çok mutluyum. Davetiniz için teşekkür ediyorum.

Ben sunumumda anayasa çalışmaları sürecinde kadın haklarına ilişkin Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi ve CEDAW Komitesi ve Sözleşmesi ışığında yapılması gerekenler ve mevcut olan güncel sorunlarla ilgili bir sunum yapmayı düşünüyorum.

BAŞKAN – Teşekkür ederim.

Buyurun.

DEREN DOĞAN YAVUZ - Sayın Başkan, değerli üyeler; Avrupa Birliği Bakanlığı Sosyal, Bölgesel ve Yenilikçi Politikalar Başkanlığım.

Özellikle görev alanımda Avrupa Birliği ile aramızda devam eden müzakereler çerçevesinde sosyal politika ve istihdam faslı, kadın-erkek eşitliği kapsamında da bildiğiniz gibi bu fasıl altında da AB müktesebatını Türk mevzuatıyla uyumlaştırma çalışmalarının genel koordinasyonu başkanlığım tarafından yürütülmektedir.

Saygılar sunuyorum.

BAŞKAN – Teşekkür ediyorum.

DOÇ. DR. SANEM BAYKAL - Sayın Başkan, sayın üyeler; Avrupa Birliği Bakanlığı AB Hukuku Başkanlığı görevini yürütmekteyim.

Bu çerçevede özellikle anayasa yapım çalışmalarına katkı sunabilmek amaçlı kadın-erkek eşitliği ve genel olarak eşitlik kavramının Avrupa Birliğinde ve üye devletlerin bir kısmının anayasasında nasıl düzenlendiğine dair bazı örnekleri içeren bir sunumu bugün sizlere aktarmaya gayret edeceğiz Deren Hanım' ın da katkılarıyla.

Saygılarımı sunuyorum.

BAŞKAN – Teşekkür ediyoruz.

ÇAĞRI ÇAKIR – Siyasi İşler Başkanlığı Koordinatörüyüm.

Başkanlığımız siyasi kriterler ve yargı ve temel haklar faslı kapsamında kadın haklarıyla ilgili çalışmaktadır.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN – Biz teşekkür ediyoruz.

Evet Servet Hanım, ilk olarak sizden başlayalım.

HÂKİM SERVET KAYA – Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi ve CEDAW Sözleşmesi hükümleri paralelinde CEDAW Komitesinin raporları ışığında güncel olan bazı başlıklar üzerinden sunumumu yapacağım.

Öncelikle Anayasa'mızın "Ailenin korunması" başlıklı 41'inci maddesindeki önemli bir düzenlemeye değinmekte yarar bulunmakta. Ailenin Türk toplumunun temeli olduğu ve eşler arasında eşitliğe dayandığı belirtilerek devletin, ailenin huzur ve refahı, özellikle ananın ve çocukların korunması için gerekli tedbirleri alacağı hüküm altına alınmıştır.

Anayasa'mızın önemli maddelerinden "Kanun önünde eşitlik" başlıklı 10'uncu maddesinde herkesin kanun önünde eşit olduğu çeşitli hususlar sayılarak, özellikle konumuzla ilgisi olması anlamında cinsiyet yönünden kanunlar önünde eşit olduğu hükmüne yer verilmiştir. 2004 yılında maddede yapılan bir değişiklikle kadınlar ve erkeklerin eşit haklara sahip olduğu, devletin bu eşitliğin yaşama geçirilmesini sağlamakla yükümlü olduğu hükmüne yer verilerek cinsiyete dayalı ayrımcılığın önlenmesi amaçlanmıştır.

Önemli olan, bu maddemizde yapılan bir başka değişiklik, yine 12 Eylül 2010 yılında halk oylamasıyla yapılan değişiklik sonucunda bu maksatla alınacak tedbirlerin eşitlik ilkesine aykırı olarak yorumlanamayacağı hükmü eklenmek suretiyle olumlu ayrımcılık ilkesine anayasal bir dayanak kazandırılmıştır.

10'uncu maddede tarihî süreç içerisinde yapılan değişiklikler çok önemlidir. Gerçekten kadın haklarını destekleyecek, kadın-erkek eşitliğini hayata geçirecek her türlü yasal değişikliğe önemli bir anayasal zemin hazırlanmıştır. Öte yandan daha da ileri gidilerek pozitif ayrımcılık yaratacak şekilde kadınlar lehine güzel düzenlemeler yapılması anlamında da önemli bir anayasal dayanak getirilmiştir.

Kadının soyadı gerek ülkemizdeki çeşitli platformlarda gerekse uluslararası platformlarda sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Önemli bir davayla ilgili, AİHM'in Ünal Tekeli isimli bir avukat kadınla ilgili vermiş olduğu karar hakkında kısa bir açıklamada bulunmak isterim.

Başvuru tarihinde başvuran eski Medeni Kanun'un 153'üncü maddesi bağlamında evlilikte eşinin soyadını kullanmak zorunda kalmasına ilişkin yasal düzenlemenin Sözleşme'ye aykırı olduğu iddiasını mahkemeye taşımıştır. AİHM'deki dava süreci devam ederken eski Medeni Kanun'un 153'üncü maddesinde bir değişiklik yapılarak -ki o madde şu an 187'nci maddeye denk gelmektedir yeni Medeni Kanun'umuzda- oradaki düzenlemede kadının eşinin soyadı önünde kendi soyadını da kullanabileceğine ilişkin bir düzenleme gelmiştir fakat AİHM değerlendirmede bu süreci ve getirilen düzenlemeyi yeterli bulmamıştır çünkü tek başına kadının soyadını kullanmasına imkân verilmediğini değerlendirmiştir.

Dava sürecinde anılan maddeye ilişkin olarak Ankara İdare Mahkemesi tarafından bu hükmün, bu düzenlemenin Anayasa'ya aykırı olduğu iddiasıyla bir iptal istemli başvuruda bulunulmuş fakat Anayasa Mahkemesi 98 yılında verdiği bir kararda gerekçelerine -kişisel görüşüm olmak adına söylüyorum- katılmamın çoğu yerde mümkün olmadığı gerekçelerle, işte kadının erkeğe göre farklı yaratıldığı, zorunluluklar ve toplumsal gerçekler karşısında kadının korunması, aile bağlarının güçlendirilmesi, evlilik birliğinde düzen ve uyumun sağlanması gibi bazı gerekçelerle Anayasa'ya aykırı görmediği talebi reddetmiştir ve mahkeme yeni 4721 sayılı Kanun'un karşılığına denk gelen 187'nci maddesine ilişkin yapılan başvuruyu da 2011 yılında aynı gerekçelerle reddetmiştir.

Bu süreçte AİHM, Ünal Tekeli davasında, tabii ki, dosyayı değerlendirirken uluslararası hukuk açısından özellikle Avrupa Konseyi kararları, Bakanlar Komitesi kararları, Birleşmiş Milletlerin çeşitli sözleşme ve belgelerinin yanında konumuzla ilgili olması açısından kadına karşı her türlü ayrımcılığın önlenmesine ilişkin CEDAW Sözleşmesi hükümlerine özellikle atıfta bulunmuş ve Türkiye'nin bu CEDAW Sözleşmesi'ne onay verdiğini kararında hatırlatmıştır. AİHM bu değerlendirmeyi özellikle aile ve özel hayatın korunması hakkı ve sınırlandırılmasına ilişkin 8'inci maddesiyle, yine çok önemli bir madde olan ayrımcılık yasağına ilişkin 14'üncü madde bağlamında değerlendirerek bir sonuca varmıştır ve çok özetle belirtmek isterim.

Başvuranın yaptığı şikâyetin evli kadınların, evlendikten sonra yalnızca kızlık soyadlarını yasal olarak kullanamamalarına karşın evli erkeklerin evlenmeden önceki soyadlarını kullanabilmelerine değinerek bunun benzer durumdaki kişilerle ilgili farklı bir muamele olduğunu değerlendirerek aile birliğine ortak bir aile ismi aracılığıyla yansıtmaya amacının cinsiyete dayalı bir farklı muamele yapmak için yeterli ve haklı bir gerekçe olarak kabul etmediği için 14'üncü maddeye aykırı bularak, 8'inci maddeyle beraber değerlendirmiştir ve ihlal kararına hükmetmiştir.

Bu bağlamda biz Adalet Bakanlığı Kanunlar Genel Müdürlüğü olarak bir düzenleme, bir kanun tasarısı hazırladık. AİHM'in verdiği karar her ne kadar anayasal bir düzenleme yapılmayı öngörmese de mevzuatta önemli bir değişikliğin aslında habercisi olması

anlamında önemlidir. Biz getirmiş olduğumuz tasarı taslağı ile kadının eşinin soyadını kullanabilmesinin yanı sıra isteğe bağlı olarak sadece kendi soyadını da kullanabilmesine imkân tanıyan bir düzenleme hazırladık ve ilgili tarafların görüşüne sunduk.

Kısaca belirtmek istediğim bir konu da çok güncel olması anlamında, Anayasa Mahkemesi Soyadı Kanunu'nda önemli bir iptal kararı verdi. 4'üncü maddede ikinci fıkradaki ilk cümlede "Evliliğin feshi veya boşanma hâllerinde çocuk anasına tevdi edilmiş olsa bile babasının seçtiği veya seçeceği adı alır." cümlesini iptal etmiştir. İptal gerekçesi yayınlanmamıştır henüz ama ben kişisel olarak da onunla ilgili bir yasa çalışması kendimce hazırladım, gündeme gelirse, kişisel olarak alternatifli iki tane metin de hazırladım. Kendi arşivimde bulunuyor. Hatta ben bu toplantıya gelirken sayın vekillerimize sunumumun bir çıktısını alırken oradaki hizmetli bir arkadaşım, Gülizar Hanım, "Kadınlarla ilgili yeni güzel şeyler yapılacakmış diye duydum." dedi. O eşinden boşanmış ve bir çocuğu var. "Çocuğuma ben bakıyorum. Velayeti bana verildi ama ben soyadımı veremiyorum." dedi. "Tam da bununla ilgili yeni bir karar var. Ben bunu komisyonda da söyleyeceğim." dedim. O bir hukukçu değil, bize çok yardımcı olan bir hizmetli ama o da kendi duygularıyla ya da yaşadığı gerçeklikle bunu çok adil bulmuyor olsa gerek ki böyle bir dilek ve temennide bulundu. Bu bizim konumuz açısından önemliydi kadınlar açısından. Anayasal değişikliğe ihtiyaç değil ancak kanun çalışması olması gerekir.

Ortak velayet de önemli bir sorun olarak ortaya çıkmakta. Bu AİHM'in de içtihatları açısından kısaca değinmek gerekirse, AİHM ayrılma sonrasında velayet hakkı ve çocuğun bakımına ilişkin durumlarda ulusal kararları denetlerken özellikle özel hayatın ve aile hayatının korunmasına ilişkin 8'inci maddeye uygunluğu değerlendirirken devlete pozitif yükümlülükler yüklemekte ve bunu da özellikle ulusal makamların yargılama sürecinde, süreçte görevlerini ne kadar titiz ve duyarlı bir şekilde yerine getirdiğini özenle araştırmaktadır. Ancak AİHM bu konuda çok katı bir kural izlememekte velayet konusunda, devlete takdir yetkisini tanımaktadır. Sadece önemseydiği nokta devlet pozitif yükümlülüğünü yerine getirmeli ve yetkili makamlar aile bağlarını koruma ve geliştirme amacıyla hareket etmelidirler, yeterli delillere dayanıp dayanmadığını, örneğin yargılama sürecinde mahkemenin tarafları dinleyip dinlemediğini, ki, bazen çocukların dinlenmesine ihtiyaç olmadığının altını çizerek AİHM. Bilirkişilere başvurup vurmadığını, gerekirse sağlık raporları alıp almadığı gibi noktaları değerlendirerek ihlalin olup olmadığına karar vermektedir.

Anayasa'mız açısından da başlangıçta belirttiğim üzere 41'inci maddede ailenin korunması ve çocuk haklarına ilişkin önemli bir düzenleme vardır ve burada her çocuğun korunma ve bakımdan yararlanma, yüksek yararına açıkça aykırı olmadıkça ana ve babasıyla kişisel ve doğrudan ilişki kurma ve sürdürme hakkına sahip olduğunun altı çizilmiştir. Bu önemli bir anayasal güvencedir. 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu açısından da baktığımızda ortak velayetin sadece evlilik birliği devam ederken ana babaya verilen bir hak olduğunu görmekteyiz. Ancak Kanun'un 336'ncı maddesinde evlilik birliği sona ermiş ise veya ayrılık gerçekleşmişse velayetin hâkimin takdirıyla taraflardan birine verileceği hükmüne yer verilmiştir.

Görüldüğü üzere ortak velayet sadece dediğim gibi evlilik birliği devam ederken var olan bir kurumdur. Ayrılık durumunda yoktur. Ortak velayet Amerika Birleşik Devletleri'nde kırk yıla yakın süredir uygulanan bir kurum olup Avrupa Birliği ülkelerinde de bazı ülkelerde vardır.

Doktrinde olumlu ve olumsuz yönleri çok tartışılmıştır ortak velayetin. İşte olumlu yönleri arasında çocukların gelişiminde sorunlar yaşanmaması, boşanma sonrasında yaşanan çocuklar açısından travmatik durumların aza indirilmesi ve özellikle velayet kendine verilen ebeveynde tükenmişlik sendromunun ortaya çıkmaması gibi olumlu noktaların yanı sıra olumsuz yönleri arasında velayet kendilerine verilen eşin, ebeveynin iş değişikliği, yer değişikliği veya ülke değişikliği olabilir, şehir değişikliği olabilir, bunların sorun yaratması, ortak kararlara varmalarında uzlaşma sorunları gibi çeşitli uzmanlarca açıklanan olumsuz başlıklar da vardır. Az önce belirttiğim gibi AİHM ortak velayet konusunda çok sıkıntı yaratacak kriterler getirmemiş olmakla birlikte ve bizim açımızdan da mevzuattaki hükümler uygun bir şekilde uygulandığı takdirde ihlal ihtimallerinin az olmasına karşın kamuoyunda böyle bir talep olduğu takdirde Türk Medeni Kanunu'nda bu yönde tarafların anlaşması hâlinde ortak velayete hükmedilebileceği değerlendirilmektedir.

Ben özellikle CEDAW Sözleşmesi ve CEDAW Komitesi ışığında gündeme gelen bazı başlıklarla ilgili anayasal düzenlemeye belki zemin oluşturabilecek başlıklara değinmek isterim.

2010 yılı Temmuz ayında altıncı ülke savunmasına Adalet Bakanlığı olarak temsilen ben katıldım. Türk heyetine Adalet Bakanlığı adına katılmışım. Orada eleştirileri bizatihi yanıtlama şansına da sahip oldum. Gerçekten Sözleşme'nin önemli 1'inci maddesinde eşit haklar ilkesinin medeni durumuna bakılmaksızın bütün kadınlara eşit olarak uygulanmasını hatırlatarak sunumuma bu noktada devam etmek istiyorum.

Önemli eleştirilerden biri ayrımcılık tanımının olmaması ve ayrımcılıkla mücadele mevzuatının yeterli olmaması. Özel bir mevzuatın olmaması özellikle raporlarda yer aldı ve orada bizatihi şahsına yöneltildi bu sorular. O toplantılarda ben Anayasa'mızın

kanun önünde eşitlik maddesi, Ceza Kanunu'ndaki adalet ve kanun önünde eşitlik maddesi, ayrımcılık yasağı gibi yine özel mevzuatımızdaki ayrımcılık yasağına ilişkin hükümlere değindim. Yine Anayasa'mızın 90'ıncı maddesinde aslında uluslararası sözleşmelerin iç hukuk niteliğinde olduğu ve temel hak ve özgürlüklerle çelişen bir metin olması hâlinde uluslararası sözleşmenin, oradaki hükmün esas alınacağını söylemiş isem de kişisel olarak şunu da söylemek isterim ki: Bazı kanun uygulamalarında her zaman 90'ıncı madde göz önüne alınmıyor. Özellikle 4320 sayılı Kanun'un uygulanmasında ben o kanun çalışmalarında, yönetmeliğin hazırlanmasında ve şu anki tasarıda da çalışan biri olarak yargıçlarımızın her zaman uluslararası sözleşmelere bağlı kalmayabileceğini de üzülerek söylemek zorundayım. Yani gayri resmî beraberliklerde koruma tedbir kararının verilmediği dosyaları bilmek hepimizi tabii ki üzüyor.

Ben burada da belirtmek isterim. Komitede de söz ettik. Ayrımcılıkla mücadele ve eşitlik kurumunun kurulmasıyla ilgili İçişleri Bakanlığının önemli bir mevzuat tasarısı vardı ve orada gerçekten ayrımcılıkla ilgili başlıklar özel açılmıştı. Mesela cinsel kimlik, yaş ayrı ayrı sayılmıştı. Bu önemli bir tasarı. Şu an hangi aşamada olduğunu ben bilemiyorum İçişleri Bakanlığının koordinatörlüğünde olduğu için. Bu bağlamda CEDAW Komitesine ve diğer uluslararası platformlardaki eleştiriler bağlamında kurumsal görüşüm olmamakla birlikte kişisel anlamda ben, cinsel kimlik, cinsel yönelim, medeni durum gibi -bu yaş da olabilir- bazı ayrımcılık nedenlerinin Anayasa'da açık olarak sayılmasını kişisel olarak savunuyorum. Her ne kadar Anayasa'daki eşitlik ilkesinde ve benzeri düzenlemeler varsa, benzeri hususlar geniş yorumlanabilse de bunların tek tek sayılması aslında gerçekten bazı olumlu gelişmelere ışık tutacaktır.

Şiddetle ilgili önemli eleştirileri vardı yine CEDAW Komitesinin. Kapsamlı bir şiddet yasasını görmek istiyoruz demişlerdi. Çok kısaca Nahide Opuz'la ilgili Türkiye aleyhine verilen 4320 sayılı Kanun'un şiddetle ilgili ihlal kararına değinmek isterim.

Bu gerçekten ilk emsal karar ve Avrupa Birliği ülkesi, 47 ülke içinde emsal niteliğinde olması anlamında ve çok ağır tespitler yapılan bir dosya. Ben özellikle bu davayla ilgili bir özel çalışma yapıp rapor da hazırlamıştım. Süreç çok dramatikti. Çok büyük ihmalleri kişisel olarak ben de tespit ettim ve inanırım o dosyayı okuduktan sonra günlerce ben de kendime gelemedim. Nahide Opuz'un annesi de eşi tarafından öldürülmüştü. Zaten dosyayı okuduğunuzda birkaç şeyden sonra mutlaka ölümün kaçınılmaz olduğunu – hukukçu olmak bile gerekmiyor- anlayabiliyordunuz. Bu kadar ağırdı ve o nedenle gerçekten yaşama hakkı, işkence yasağı ve ayrımcılık yasağı gibi çok önemli aykırılıkları tespit etti burada AİHM ve devletin sorumluluklarını yerine getirmediği, ceza sisteminin yeterince caydırıcı olmadığı ve 4320 sayılı Kanun'un ne yazık ki uygulanmasında sorunlar olduğunun altı çizildi. Mevzuat eleştirilmedi 4320'yle ilgili, sadece uygulamadaki sorunun altı çizildi. Bu da gerçekten önemli bir mesaj.

Bu noktada Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığının koordinatörlüğünde kadın ve aile bireylerinin şiddetten korunmasına dair bir kanun tasarısı çalışması var. O da önemli gelişmeler sağlıyor. Bu Anayasa çalışmalarına yansıyacak bir şey olmamakla birlikte mevzuat yenilenmesinin çok önemli olduğunu vurguluyor.

Kadınların temsili sorunu kanaatimce anayasa anlamında önemli bir düzenleme olabilir. Şöyle bir genel baktığımda hemen toparlamıştım. 22'nci Dönemde kadın milletvekilleri oranı yüzde 4,4 iken, 23'üncü Dönemde yaklaşık ikiye katlanmakla birlikte sayı yine çok düşük, oran da öyle yüzde 8,7. En yüksek dönem 24'üncü Dönem, 78 sayın kadın milletvekilimizle, bu oran yüzde 14,26 gibi aslında çok da güzel olmayan bir oran olarak karşımıza çıkmakta.

Bu nedenle anayasa çalışmalarında yine ben kişisel olarak çok önemsedığım, olmasını istediğim bir düzenleme özellikle "Milletin temsili" başlıklı 80'inci maddede güzel bir hüküm getirilebilir ve gerçekten kadınların Mediste temsiliinin güçlü bir anayasal dayanağı oluşturulabilir. Burada belli bir oran ben gönülden geçen yüzde 40 diye yazdım bir hüküm, bunlar farklı oranlar olabilir ama en azından şu anki oranlar olmaz. O bizim açımızdan güzel olur ve Siyasal Partiler Kanunu'nda da buna paralel bir düzenleme zorunlu olarak yapılır anayasal dayanaktan sonra ve bu bağlamda kadın ve erkekler arasındaki temsil eşitsizliğinin de giderilmesi sağlanır.

Yine Anayasa'nın "Siyasal partilerin uyacakları esaslar" başlıklı 69'uncu maddesinde de siyasal partilerin genel merkez ve il örgütlerinin yönetim organlarında da kadınlara güzel, iyileştirici oranda bir temsil imkânı sağlanabilir çünkü gerçekten siyasal partiler hepimizin önemseddiği, bu tür konularda öncü olmasını hayal ettiğimiz ve beklediğimiz anayasal kurumlardır. Bu oranlarla sanıyorum güzel gelişmeler sağlanabilir.

Yine anayasal düzenleme ışığında özellikle 10'uncu maddede Anayasa'da düzenlenmemiş kurumlarla ilgili genel bir hüküm yer alabilir. Burada yine kadın ve erkeklerin temsiliyle ilgili belli oranlar getirilebilir ve kanun koyucuya, atama yetkisini kullanan makamlara artık hani takdir hakkının ötesinde belli oranlarda kadınların atanmasına imkân tanınabilir.

Aynı paralelde yükseköğrenim kurumları ve kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları gibi anayasal kuruluşlarda ve kurumlarda da belli kotalar getirilebilir ve bunların yönetimlerde yer almasına imkân sağlanabilir, bu önemli bir husus anayasal değişikliklerde göz önüne alınması gereken. Ama ben yine kadınla ilgili hem CEDAW Komitesinde karışımıza çıkan hem ulusal platformlarda çok eleştiri aldığımız ve inanırım ben yakın tarihte bir aile mahkemesi hâkimiyle yaptığım görüşmede bazı sorunları dinlerken iddet müddetinden söz ettim ve Hâkim Hanım dedi ki: “Tam da az önce iddet müddetiyle ilgili geldi, bekleme süresine takıldım ve mecburen o kadını sevk ettim doktora.” Ben çok üzüntü duyuyorum, çok üzülüyorum, böyle bir metin hâlâ yasalarımızda duruyor çünkü gerçekten artık teknoloji çağındayız, DNA testleri var, çok özel testler var. Sırf kadın olduğu için, bu kimliğinden, cinsiyetinden dolayı kadınlara yasal böyle bir yükümlülük getirmek ve onu gerçekten bu noktada ben üzdüğümüzü de düşünüyorum. Bunlarla artık uğraşmamalıyız. Böyle bir düzenleme bence çağdaş bir Medeni Kanun’da olmamalı. Böyle bir belki Komisyonunuzda bunu gündeme alabilir çünkü duyarlı bir Komisyon, çalışmaları olduğunu biliyoruz hepimiz. Buna da değinmeden geçmek istemedim.

Evlenme yaşı çok önemli. Zaten Kadın-Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu da bir alt komisyon oluşturmuştu. Bugün daha gelmeden, ben böyle sunumlarımı gözden geçirirken yine, bir son dakika haberleri arasında Gaziantep yöremizde, o taraftan bir çocuk gelin, on üç yaşında ve bir çocuğu var bu çocuk gelinimizin. Böyle haberleri artık duymak istemiyoruz. Gerçekten hem uluslararası belgelerde hem Çocuk Koruma Kanunu’ muzda çok net. Daha erken yaşta reşit olsa bile, on sekiz yaşını doldurmamış kişi çocuktur. Yani bunun üzerine biz mevzuatımızda evlilik yaşını on yedi, olağanüstü durumlar için on altı yaparken yasal bir çelişkiyle ve daha sonra hepimizin üzüldüğü dramatik sonuçlarla karşılaşılıyor. Bu kanayan bir yaradır. Ben de aynı zamanda kızı olan bir anne olarak bunların artık olmamasını diliyorum ve erken evliliklere son verilerek evlilik yaşının -kişisel görüşümdür yine- on sekiz olmasını, bu yönde bir çalışma yapılmasını istiyorum.

Son olarak da yine Anayasa’nın 10’uncu maddesine dönmek istiyorum. Pozitif ayrımcılık hükmü vardır. Bu gerçekten önemli bir anayasal dayanaktır yeter ki biz güzel, olumlu, kadınlar lehine çalışmalar yapalım. Bu, elimizi çok güçlendiren bir maddedir.

Dinlediğiniz için çok teşekkür ediyorum, saygılarımı sunuyorum.

BAŞKAN – Ben teşekkür ediyorum Servet Hanım.

Şimdi, biraz önce bahsettiğiniz iddet müddetiyle ilgili ana Komisyonumuzun gündeminde bir teklif var ve önümüzdeki ilk toplantımızda bu konunun gündeme alınacağını biliyorum. Yine, evlenme yaşıyla ilgili de bir teklif var, gündemde bu konu da olacak diye biliyorum. Tabii, hepsi çok önemli konular.

Sunumunuz için teşekkür ediyorum, sağ olun.

AYŞE NEDRET AKOVA (Balıkesir) – Çok kısa bir şey sorabilir miyim geçmeden?

BAŞKAN – Adalet Bakanlığına o zaman sorularınızı yönetin, ondan sonra Avrupa Birliği Bakanlığına geçelim.

AYŞE NEDRET AKOVA (Balıkesir) – Şimdi, eşler ayrıldıktan sonra çocuğun annesinin soyadını da taşıması gerektiği ve bu konuda da bir yasa teklifi hazırlığınız olduğunu söylediniz. Şimdi, benim merak ettiğim husus şu: Çocuk kendisi on sekiz yaşında reşit olduktan sonra mı kullanacak annesinin soyadının tercihini yoksa o konuda nasıl yapıyorsunuz? Yani anne, baba arasında çocuk kalabilir. Biliyorsunuz bu evliliklerde arada kalan çocuklar oluyor. Annelerin de bu konuda -ben de bir bayanım ama- çok baskısı olduğunu ben tüm yaşamımdaki meslek hayatımda gördüğüm için, babanın da var ama annenin de var. O nedenle onu merak ettim, biraz açar mısınız.

ADALET BAKANLIĞI TEMSİLCİSİ HÂKİM SERVET KAYA – Şimdi, zaten velayete hükmedilen durumlar ya on sekiz yaşından küçük çocuklarla ilgilidir veya kanunen kısıtlanması gereken ama on sekiz yaşından büyük de olabilir, ergin de olabilir, bunlarla ilgili velayet veya vesayet sistemi söz konusu. Anayasa Mahkemesi Soyadı Kanunu’nun 4’üncü maddesindeki iptalinde gerekçe henüz açıklanmamıştı belirttiğimizde, çok yeni bir karar 8 Aralık 2011’de verildi. Oradaki hüküm şu şekildedeydi: “Evliliğin feshi veya boşanma hâllerinde çocuk anasına tevdi edilmiş olsa bile babasının seçtiği veya seçeceği adı alır.” Gerekçeyi görmedim fakat şöyle alternatifli olabilir diye şunu düşündüm: Yani zaten çocuk küçük olduğu için yasal düzenleme nasıl olursa öyle gidecektir. Eğer şu şekilde olursa -benim yazdığım birinci alternatif şuydu teklifte- “evliliğin feshi veya boşanma hâllerinde çocuk anasına tevdi edilmiş ise ananın seçeceği soyadı alır” diye, birinci alternatif bu. İkinci alternatif de şöyle olabilir -onu da hazırladım çünkü Anayasa Mahkemesinin gerekçeli kararını bilmiyoruz- “ana ve babanın birlikte ve ortak seçecekleri adı alır, uzlaşmaları hâlinde hâkim tarafından bu uzlaşmazlık çözülür, hâkimin müdahalesi istenebilir” diye. Yani burada iki alternatif olabilir, anne seçtiği takdirde... Çocuk on sekiz yaşına geldikten sonra zaten her yetişkin kendi adını da soyadını da değiştirme yetkisine sahiptir, orada bir sorun olmayacaktır ama kanun düzenlemesi az önce belirttiğim gibi direkt annenin seçebileceği yönünde olursa hiçbir şey yok, anne kendi

soyadını verecektir çocuğa. Öbür türlü de belki hani “ortak kararlarıyla” diyebilir, anne ve babanın ortak kararı, orada da uzlaşmazlarsa hâkimin müdahalesi olabilir ki şu an hukukumuzda velayetle ilgili sorunlarda, evlilik birliği devam ederken yaşanan sorunlarda uzlaşma sağlanamazsa yine hâkim müdahalesi söz konusudur Medeni Kanun anlamında.

AYŞE NEDRET AKOVA (Balıkesir) – Ben çocuğun çok arada kalabileceği düşüncesindeyim. Biz Türk toplumu evet, ona hazır değiliz çünkü.

ADALET BAKANLIĞI TEMSİLCİSİ HÂKİM SERVET KAYA – Şunu söylemek istiyorum Sayın Vekilim: Eğer çocuk arada kalacaksa babanın soyadını alırken de arada kalıyordur bu çocuk. Yani burada bir üstünlük sağlanmamalı.

Yine diyelim -ben kendi adıma söyleyeyim- hani benim çocuklarım ve ben onları büyütüyorsam, ayrılık varsa benim soyadımı şu an kullanamıyor, babalarının soyadını kullanması, örnekleme anlamında diyorum, sorun varsa bu durumda da var. Kadının soyadını alınca da öyle bir eğer sorun varsa aynı sorun bu noktada da olabilir.

AYŞE NEDRET AKOVA (Balıkesir) – Bu tartışmalı biraz. Türk toplumu çok hazır değil bana göre bu konuya.

ADALET BAKANLIĞI TEMSİLCİSİ HÂKİM SERVET KAYA – Evet, tabii, tartışılacaktır da Anayasa Mahkemesinin gerekçeli kararını görmekte fayda var.

BAŞKAN – Servet Hanıma başka sorunuz var mı arkadaşlar? Yok.

Evet, teşekkür ediyoruz.

Sanem Hanım, tek tek mi yapacaksınız sunumunuzu yoksa...

AVRUPA BİRLİĞİ BAKANLIĞI TEMSİLCİSİ DOÇ. DR. SANEM BAYKAL – Efendim, tek sunuş yapacağız ama paylaşarak sunumumuzu icra edeceğiz efendim.

BAŞKAN – Buyurun.

AVRUPA BİRLİĞİ BAKANLIĞI TEMSİLCİSİ DOÇ. DR. SANEM BAYKAL – Çok teşekkür ediyoruz efendim.

Bir kez daha Sayın Başkanı ve sayın üyeleri saygıyla selamlayarak başlamak istiyorum.

Öncelikle Avrupa Birliği Bakanlığı olarak çeşitli birimler hâlinde Kadın-Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonumuzun karşısına geldik çünkü farklı başkanlıklarımızı ilgilendiren boyutları var konunun. Biz öncelikle Avrupa Birliğindeki temel bazı düzenlemeleri ele aldıktan sonra ikincil düzenlemeler çerçevesinde kadın-erkek eşitliğinin düzenlenmesine yönelik hususları tartışmaya çalışacağız, ardından da bazı üye devletlerin anayasalarında konuya ilişkin temel hükümlere örnekler teşkil edeceğini düşündüğümüz bazı açıklamalarımız olacak.

Öncelikle Avrupa Birliğinin kendi metinlerinde kadın-erkek eşitliğinin nasıl düzenlendiğine bakacak olursak son olarak 1 Aralık 2009 tarihinde yürürlüğe giren Lizbon Antlaşması’yla değiştirilmiş Avrupa Birliği Antlaşması’nın 2’nci maddesinde Avrupa Birliğinin dayandığı temel değerler ifade ediliyor ve bunlar arasında kadın-erkek eşitliğinin hâkim olduğu bir toplumda bu değerlerin ortak olduğu ve ayrımcılık yasağının özellikle bir AB değeri olduğu ifade ediliyor. Antlaşmanın 3’üncü maddesinde de Birliğin kadın-erkek eşitliğini ilerleteceği, destekleyeceğine yönelik bir hedefe, bir amaca yer verildiğini görüyoruz. Dolayısıyla Avrupa Birliğinin temel metinleri bakımından, onların anayasası anlamına gelebilecek antlaşmaları bakımından kadın-erkek eşitliğinin özellikle vurgulandığını görüyoruz.

Yine, Lizbon Antlaşması’yla birlikte Avrupa Birliğinin bu anayasal antlaşmalarıyla eşit hukuki değerde olduğu düzenlenen Avrupa Birliğinin kendi işlem ve eylemlerinin insan haklarına uygunluğunu temin etmek amaçlı hazırlayıp yürürlüğe soktuğu Avrupa Birliği Temel Haklar Şartı’nda da kadın-erkek eşitliği 23’üncü maddede yer alıyor ve burada “Kadın-erkek eşitliği, istihdam, iş ve ücret dâhil olmak üzere bütün konularda garanti altına alınmalıdır. Eşitlik ilkesi daha az temsil edilen cinsiyet lehine özel yararlar öngören tedbirler alınmasını veya alınmış olan tedbirlere devam edilmesine engel teşkil etmez.” şeklinde bir hükme yer veriliyor.

Bunun ardından bazı ikincil düzenlemeler çerçevesinde de Avrupa Birliğinde kadın-erkek eşitliğinin özellikle fırsat eşitliğinin düzenlendiğini görüyoruz. Bunlarla ilgili Sosyal, Bölgesel Yenilikçi Politikalar Başkanımız Deren Hanım size bilgi verecekler.

AVRUPA BİRLİĞİ BAKANLIĞI TEMSİLCİSİ DEREN DOĞAN YAVUZ – Sayın Başkan, değerli üyeler; direktiflere geçmeden önce genel olarak Avrupa Birliğinin biraz da hani yaklaşımından da kısaca bahsetmek istiyorum.

Avrupa Birliği AB müktesebatı olarak düzenlemeler getirmekle birlikte aynı zamanda da aslında kadın-erkek eşitliğinin bütün politikalara yansıtılmasına yönelik de bir kadın şartını 2010 yılında kabul etmiştir ve bu kadın şartında da aslında temelde beş tane prensip belirlemiş durumda. Bunlardan birincisi eşit ekonomik bağımsızlık, ikincisi eşit ve eş değerde işe eşit ücret, üç, karar almada

eşitlik, dört, cinsiyet temelli şiddetin sona erdirilmesi, beş, dış ilişkilerde toplumsal cinsiyet eşitliği. Avrupa Birliği aynı zamanda üçüncü ülkelerle yapmış olduğu iş birliklerinde mutlaka bilgi paylaşımı, tecrübe paylaşımına da çok önem vermekte ve bu temeller esasına yani aslında bütün politikalarını bu temel beş perspektif çerçevesinde geliştirmekte.

Hızlıca baktığımızda özellikle kadın-erkek eşitliğinin sosyal politika ve istihdam faslı çerçevesinde düzenlendiğini söyleyebiliriz.

İlk olarak karşımıza çıkan direktif, 2006/54 sayılı Direktif'te özellikle kadınların istihdam ve meslek konularında mutlaka terfi de dâhil olmak üzere istihdam edilme şartlarında, ücret dâhil çalışma şartlarında, mesleki, sosyal, güvenlik planları, ispat mükellefiyetleri konusunda mutlaka eşit muamele ilkesi uygulanmasının gerektiğinin altı çizilmiş durumda.

Bir diğer direktif olan sosyal güvenlik konularında kadın ve erkekler arasında eşitlik öngören 79/7 sayılı Direktif'te de sosyal güvenlik planlarının uygulanma ve planlara giriş şartları bakımından prim ödeme yükümlülüğü, yardımların hesaplanması, özellikle eş ve bakmakla yükümlü olunan kişilere karşı alınacak yardımların hesaplanmasında da doğrudan ve dolaylı biçimde cinsiyete dayalı ayrımcılığa yer olmadığı tekrar vurgulanmış durumda.

Bir diğer direktif de hamile, loğusa ve emzikli kadınların, kadın çalışanların iş yerinde sağlık ve güvenliklerinin iyileştirilmesi. Mutlaka işverenler bu şartları haiz olan kadınlara ilişkin çalışma şartlarını bu özelliklere göre düzenlemekle, ayarlamakla mükellefler. Aynı zamanda da hamilelik ve çocuk bakım süresinde gece işlerinde çalışmalarını yasaklayan düzenlemelerin mutlaka ulusal mevzuatlarında düzenlenmeleri beklenmekte diğer ülkelerden. Yine, mutlaka en az on dört haftalık da kesintisiz analık izni alabilmelerine yönelik Avrupa Birliği ülkelerinden düzenleme beklenmekte.

Yine eşitlik ilkesi bakımından mal ve hizmetlere erişimde de mutlaka kadın-erkek eşitliğine dikkat edilmesi vurgulanmış durumda 2004/113 sayılı Direktif'te. Burada özellikle cinsiyete dayalı hiçbir dolaylı ayrımcılığın yapılamayacağı tekrar vurgulanıyor ve de taciz ve cinsel taciz cinsiyete dayalı ayrımcılık olarak kabul edilip bir kez daha altı çizilmiş durumda.

Bir diğer direktif olan 2004/13 sayılı Direktif'te mağdurların ayrımcılıkla ilgili şikâyetlerini takip edip bağımsız yardım sağlayacak, ayrımcılıkla ilgili bağımsız incelemeler yapacak bir Avrupa Toplumsal Cinsiyet Eşitlik Enstitüsü gibi bir eşitlik kurumunun da mutlaka kurulması beklenmekte.

2010/118 sayılı Direktif'te de ebeveyn izni konusunda gözden geçirilmiş çerçeve anlaşma var. Burada özellikle sosyal taraflarla bir araya gelerek Avrupa Birliği ebeveyn iznine ilişkin asgari standardı belirlemiş durumda ve buna da mutlaka en az dört aylık bir ebeveyn izninin tanınması ve bunun da bir ayının kesinlikle devredilemez olduğu vurgulanmış durumda. Yine, doğum izninden dönen ebeveynin mutlaka eş değer ücrette tekrar çalışmaya başlaması da vurgulanıyor.

2010/41 sayılı Direktif'te ise birlikte iş kuran eş ve evli olmayan çiftlerin aynı şartlara tabi olmaları ve mutlaka kendi hesabına çalışan kişinin işine katılan eş ya da hayat arkadaşı da kendi adına sosyal koruma sisteminden faydalanabileceğine ilişkin de şartlar bu Direktif'te düzenlenmektedir.

Benim aktaracaklarım bunlar.

BAŞKAN – Teşekkür ederiz.

Buyurun.

AVRUPA BİRLİĞİ BAKANLIĞI TEMSİLCİSİ DOÇ. DR. SANEM BAYKAL – Efendim, az önce arz etmeye çalıştığım gibi Avrupa Birliğinin bazı temel düzenlemeleri ve Deren Hanım'ın ana hatlarıyla aktardığı ikincil düzenlemelerde Avrupa Birliğinde özellikle toplumsal cinsiyet eşitliği bağlamında kadın-erkek eşitliğinin ayrımcılık yapmama ilkesi bağlamında düzenlenmesine ilişkin hususlar yer alıyor.

Bunun ötesinde üye devlet anayasalarında kadın-erkek eşitliğine ilişkin düzenlemelerin ne şekilde olduğuna dair biz bir temel araştırma yaptık.

Bu çerçevede örneğin Fransız Anayasası'nda kanun önünde eşitlik ilkesini düzenleyen 1'inci maddede kanunun kadın ve erkeklerin seçme ve seçilme haklarını kullanmadaki usuller ile mesleki ve sosyal sorumluluklara eşit erişimini sağlayacağını hükme bağlandığı görülüyor.

Belçika Anayasası'nda yine kanun önünde eşitliği düzenleyen madde çerçevesinde "Kadın-erkek arasında eşitlik güvence altına alınır." ifadesine yer veriliyor.

Lüksemburg Anayasası'nda benzer şekilde kadın-erkek eşitliği bu defa kanun önünde eşitliğe ilişkin 10'unu maddeden ayrı olarak özel bir düzenlemeye de konu olmuş ve yeni eklenen, 2006 tarihinde eklenen bir fıkayla "kadın ve erkekler haklarda ve

ödevlerde eşittir. Devlet kadın-erkek eşitliği konusunda ortaya çıkabilecek engelleri kaldırmak için etkin biçimde faaliyette bulunmaya özen gösterir.” şeklinde bir ifadenin konduğunu görüyoruz Lüksemburg Anayasası’na.

Alman Anayasası’nda yine kanun önünde eşitlik maddesinde kanun önünde herkesin eşit olduğu belirtildikten sonra “Kadınlar ve erkekler eşit haklara sahiptir. Devlet bu eşit hakların kadınlar ve erkekler için etkili biçimde uygulanmasını destekler ve mevcut dezavantajların giderilmesi için harekete geçer.” şeklinde bir hükme yer verilmiş.

İspanyol Anayasası yine bu konuda kadın-erkek eşitliği ilkesini doğrudan düzenlememiş olmakla birlikte eşitlik ilkesi kapsamında kadın-erkek eşitliğini de içeren hükümlere yer vermiş. Burada “Özgürlük ve eşitlik” başlıklı 9’uncu madde de kamu makamlarına kişi ve gruplar arasında özgürlük ve eşitliğin etkili biçimde uygulanması, bunların öngündeki engellerin kaldırılması ve bütün vatandaşların siyasi, ekonomik, kültürel ve sosyal hayata eşit katılımının sağlanması ödevi verilmiş ve kanun önünde eşitlik hükmü de “Bütün İspanyollar kanun önünde eşittir. Doğuma, ırka, cinsiyete, dine, düşünceye veya başka bir duruma ya da nedene dayanan ayrımcılık yapılamaz.” şeklinde düzenleme bulmuş.

İspanyol Anayasası’nın “Katılım” başlıklı 23’üncü maddesinde yine kadın-erkek vurgusu yapılmaksızın bütün vatandaşların seçimlere eşit katılımını ve kamu görevine eşit erişiminin düzenlendiğini görüyoruz. Evlilik konusunda bir maddeye yer veriyor yine İspanyol Anayasası ve burada kadın ve erkeğin hukuki eşitlik ilkesi çerçevesinde evlenme hakkına sahip olduğuna dair bir hükme yer veriliyor.

Hollanda’da Anayasa’da yine herkesin eşit olduğu, eşit muameleye tabi tutulacağı belirtiliyor. Din, siyasi düşünce, kanaat, ırk, cinsiyet ve her türlü diğer sebebe dayanan ayrımcılığın yasak olduğu hükme bağlanıyor ve kamu görevine girişte de eşitlik ilkesinin düzenlendiğini görüyoruz yine.

İtalyan Anayasası’nda ayrıntılı hükümler olduğunu tespit ettik. Anayasa’nın 3’üncü maddesinde kanun önünde eşitlik ilkesi her yerde olduğu gibi düzenleniyor ve her türlü sebebe dayanan ayrımcılık yasaklanıyor. Bunun ardından evliliğin çiftlerin hukuki eşitliğine dayandığı yönünde de ayrıca bir düzenlemeye yer veriliyor ve yine kadın-erkek eşitliği İtalyan Anayasası’nın 37’nci maddesinde çalışma hakkı bakımından eşit işe eşit ücret hakkı çerçevesinde ifade ediliyor.

İtalyan Anayasası’nın 51’inci maddesinde de seçme ve seçilme hakkı ile kamu hizmetine girme hakkı bakımından cinsiyetler arası eşitliğin vurgulandığını ve bu kapsamda fırsat eşitliğini sağlamak üzere devletin gerekli tedbirleri alacağını hükme bağlayan bir maddeye rastlıyoruz. Bir de İtalyan Anayasası’nın 117’nci maddesi kadın-erkek fırsat eşitliğini açıkça düzenliyor. Buna göre “Yerel düzenlemeler, sosyal, kültürel ve ekonomik hayatta kadın-erkek arasında tam bir fırsat eşitliği sağlanmasının önündeki engelleri kaldırır ve seçimle gelinen görevlerde kadın ve erkeklerin eşit olarak yer almasını destekler.” diyor.

Adalet Bakanlığımız bizim Anayasa’mızdaki hususları aktardığı için orayı izninle yeniden tekrar olmasın diye geçiyorum ama özellikle sonuç olarak belki ifade edebileceğimiz AB ülkelerinin anayasalarında kanun önünde eşitlik ilkesi ve ayrımcılık yasağı düzenlemelerinin bulunduğunu görüyoruz en azından incelediğimiz anayasalarda ama diğerlerinde de olduğuna eminiz. Kadın-erkek fırsat eşitliğini ise çalışma hakkı, seçme ve seçilme hakkı, evlilik birliğinde eşitlik ve kamu hizmetlerine girme hakkı bakımından özel hükümlerle düzenlendiği örneklerin bulunduğu tespitini yapabiliyoruz.

Efendim, ben burada müsaadenizle sonuçlandırayım sunumumuzu, sorularınız olursa yanıtlamaya çalışacağız.

Saygılar sunuyoruz.

BAŞKAN – Teşekkür ediyorum.

Şimdi, sunumunuz tamamen bitti.

Değerli milletvekillerimiz, arkadaşlarımıza, Deren Hanım’a, Sanem Hanım’a ve Çağrı Hanım’a...

AYŞE NEDRET AKOVA (Balıkesir) – Soru değil de bu beş direktiften birer suret bizlere verilerse, elimizin altında olursa bu konuda iyi olur diye düşünüyorum.

BAŞKAN – Aslında bu sunumun tamamını herhâlde vereceksiniz. Direktiflerle ilgili kısmı da çoğaltıp vekillerimize...

AVRUPA BİRLİĞİ BAKANLIĞI TEMSİLCİSİ DOÇ. DR. SANEM BAYKAL – Sunum bilgi sayarınızda kayıtlı efendim.

BAŞKAN – Teşekkür ediyoruz.

Sayın Vekilim, sormak istediğiniz...

GÜRKUT ACAR (Antalya) – Benim sormak istediğim şu: Yasalara bunları koyuyoruz ama uygulama aynı yasaları takip etmiyor. Özellikle Türkiye’de kadının korunması çok önemli bir noktaya geldi. Burada bazı şeyleri, iki konuyu özellikle dikkatinize sunmak istiyorum ben hem Komisyonun hem de buradaki uzman arkadaşlarımızın dikkatine sunmak istiyorum.

Bir tanesi şudur: Özellikle nafaka konusunda kadının korunması gerekmektedir. Nafakalar ödenmiyor. İki sene, üç sene, dört sene icraya konup da tahsil edilemeyen nafakalar var. Bu nafakalar ödenmediği müddetçe kadın ve onun küçük çocukları velayeti ona bırakıldığı için perişan oluyorlar. Bunun tedbirini almak gerekiyor. Bazı ülkelerde bu çözümlenmiş durumda, mesela Tunus'ta çözümlenmiş durumda. Bunun Türkiye'de de uygulanmasını talep ediyorum yani bunu lütfen notlarınıza yazarsanız... Devlet makul ve uygun bir nafakayı derhâl bağlamalıdır kadına boşanma hâlinde ve bu nafakayı daha sonra devlet kocadan kendisi tahsil etmelidir. Kadını ancak böyle korursunuz ve bu derhâl bağlanması gereken bir nafakadır. Ailenin korunması diyoruz ama bunu koymuyoruz. Bu konu birinci konudur.

İkincisi de son zamanlarda giderek artan kadına karşı şiddet olaylarının önlenmesi için devletin çok daha etkin bir biçimde sorumluluk yüklenmesi gerekmektedir. Bunun çaresi erkeğin işte, ayağına bilezik takıp elektronik bir kelepçeyle onun kadına yaklaşmasını önlemekten geçmiyor veya "ağır hapis cezaları veririm, kadının bulunduğu mahalle girersen" biçimindeki bir ceza caydırıcı olmuyor. Öldürmeye giden bir insan bir yıllık, iki yıllık, üç yıllık, beş yıllık bir cezayı göze alıp gidiyor zaten. O nedenle de bizim buradaki önerimiz kadının korunması eğer bu konuda yargıç karar verirse kadının derhâl o ilden çocuklarıyla beraber alınması, tıpkı bazı ülkelerdeki tanık koruma programları gibi kimliğinin ve kişiliğinin değiştirilerek uzun bir süre başka bir ilde, başka bir yerde, erkeğin erişemeyeceği ve bilemeyeceği bir yerde koruma altına alınmasıdır. Bu cinayetler başka türlü önlenemez.

Bir de son bir şey daha söyleyeyim cinayetlerle ilgili: Türkiye'de bu cinayetlerin işleniş biçimlerine baktığımız zaman birçoğunun da âdetlerden, örf ve geleneklerden geldiğini görmekteyiz. Bu gelenek, örf ve âdetlerin ortadan kaldırılması, bunların tamamen çağ dışı olduğunun anlatılması için devletin çok ciddi kampanyalar açması, özellikle bu cinayetlerin yoğun olarak görülmüş olduğu illerde yoğun bir şekilde televizyon ve radyo programları hazırlayarak gereğinde devlet bunların bedelini de ödeyerek bir kampanya açması gerekmektedir. İnsanımızı eğitmeden hiçbir şey yapamayız. O nedenle bu üç konuyu dikkatinize sunmuş olayım, Sayın Komisyonun da dikkatine sunmuş olayım burada.

Teşekkür ediyorum.

Ayrıca sunumlarınız çok güzeldi, çok yararlandım. Türkçe suretini rica edeyim bir tane.

BAŞKAN – Adalet Bakanlığından arkadaşımız bu konuya bir cevap verecek herhâlde.

Buyurun.

ADALET BAKANLIĞI TEMSİLCİSİ HÂKİM SERVET KAYA – Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Sayın Vekilimiz çok haklı ve çok önemli konuların altını çizdi. O noktada çok kısa bir açıklama yapmak istedim.

Kadın ve Aile Bireylerinin Şiddetten Korunmasına Dair Kanun Tasarısı Taslağının da hâlen çalışmaları devam ediyor. Gerçekten hayati tehlikesi bulunan kişilerle ilgili kimliklerinin gizlenmesi ve Tanık Koruma Kanunu kapsamındaki hükümler çerçevesinde bunun yapılması yönünde düzenlemeler var. Bu önemli bir husustu.

Nafakayla ilgili de yine yeni tasarıda hâkim, talep edilmese bile duruma göre kendiliğinden bir nafakaya hükmedebilecek, tedbir, geçici maddi yardım anlamında ve bu kanun kapsamında yapılan ödemelerle ilgili de 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsili Usulü Hakkında Kanun hükümleri uygulanacak, şiddet uygulayan bireyden dönüp alınabilecek bu şeyler. Yine bu tasarıyla getirilmesi düşünülen düzenlemelerde şu da var ki nafakayla ilgili hâkim bir tedbir kararına hükmettiğinde -mevcut 4320' de yok, bu tasarlarda var- direkt icra müdürlüğüne yazı yazabilecek. Normal prosedür, icra müdürlüğüne vatandaş alacak, götürcek, takip yapacak gibi uzun bir prosedür var. Bunu direkt mahkeme de yazabilecek ve hiçbir masraf alınmaksızın şiddet uygulayan birey bu eş olabilir, başkası olabilir...

BAŞKAN – İcra Müdürlüğü onu kendiliğinden mi işleme koyacak?

ADALET BAKANLIĞI TEMSİLCİSİ HÂKİM SERVET KAYA – Tabii, masraf almadan kendiliğinden eğer o kişinin Sosyal Güvenlik Kurumuyla bir bağlantısı varsa -aleyhine tedbire hükmedilen kişinin- direkt yazışmayla hemen haciz işlemi başlatılacak. Onu açıklamak istedim.

GÜRKUT ACAR (Antalya) – Evet, teşekkür ediyorum. Tabii, bu daha ileri bir adım ama şu var ki Sayın Başkan yani bu tedbir olayında devletin öncelikle ödemesi ve devletin ilgiliye rücu etmesi gerekiyor. Buradaki fark...

BAŞKAN – Amme Alacaklarının Tahsili Usulü Hakkında Kanun'dan bahsetti Servet Hanım.

GÜRKUT ACAR (Devamla) – Ama orada dikkat edilirse devlet doğrudan ödemeyi yapmıyor. Amme Alacakları Usulü Hakkında Kanun uygulanmış olsa bile, orada, doğrudan, mahkemenin icraya yazdığı bir yazıyla bunun tahsil aşaması başlatılıyor. Bu ileri bir adım gerçi ama yeterli değil. Benim teklifim, doğrudan, öncelikle, hâkim kararı verir vermez devlet ödemeye başlar. Devlet

kendisi alacaklı yerine kayyum olarak yani rücu hakkını kullanır. O rücu hakkının kullanılması ile bu uygulama farklı bir uygulama. O nedenle, bunun bu şekilde, benim dediğim şekilde düzenlenmesi iyi olacak. Tunus'ta bu konuda bir uygulama olduğunu biliyorum.

BAŞKAN – Sadece Tunus'ta mı var peki?

GÜRKUT ACAR (Devamla) – Bileniyorum. Ben araştırma yapmadım ama benim bilgilerim, Tunus'ta bu uygulama yapılıyor ve devlet böyle bir durumda derhâl maaşını, aylığını, nafakasını bağlıyor çocuğun ve kadının, sonra devlet ne kadar bağladıysa o konuda icra takibini kendi yapıp, kendisi kocadan tahsil ediyor.

O şekilde teklif ediyorum.

BAŞKAN – Buyurun Servet Hanım.

ADALET BAKANLIĞI TEMSİLCİSİ HÂKİM SERVET KAYA – Teşekkürler.

Geçici maddi yardıma ilişkin nafakanın haricinde mevcut taslakta bir düzenleme var. Orada hâkim uygun gördüğü durumda geçici maddi yardıma karar verebilir ve bu durumda on altı yaşından büyükler için her yıl belirlenen aylık net asgari ücret oranının otuzda 1'i oranında günlük ödeme yapılacaktır bu geçici maddi yardıma karşılık olarak. Bu ödemeler gelir vergisiyle veraset ve intikal vergisinden ve bu ödemeler için düzenlenen kâğıtlar damga vergisinden muaf tutulacak ve belirttiğim üzere bu geçici maddi yardım Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığının bünyesinde geçici maddi yardımlarla ilgili bir ödenek konulacak, oradan karşılanacak ve direkt, şiddet uygulayan kişiden tahsil için 6183 sayılı Kanun hükümleri uygulanacak.

BAŞKAN – Tam karşılıyor aslında.

ADALET BAKANLIĞI TEMSİLCİSİ HÂKİM SERVET KAYA – Bu, güzel, önemli bir düzenleme.

GÜRKUT ACAR (Antalya) – Son bir konu daha dikkatinize sunmak istiyorum Sayın Başkan.

BAŞKAN – Tabii, buyurun.

GÜRKUT ACAR (Antalya) – Bu nafakalardan alınan icra, harç ve masrafları var. Bunlara zaten nafaka bağlanmış. Asgari ücretin altında bir rakam oluyor, genellikle çok sembolik rakamlar oluyor.

DİLEK YÜKSEL (Tokat) – Muaf dedi.

GÜRKUT ACAR (Devamla) – O muaflık o nafakadan değil...

ADALET BAKANLIĞI TEMSİLCİSİ HÂKİM SERVET KAYA – Muafiyet, başvuru harçları, posta giderleri, vesaire, onlarla ilgili hiçbir masraf alınmıyor.

GÜRKUT ACAR (Devamla) – Bağlanan yardımla ilgili olarak muafiyetten bahsetti ama nafakalardan icra tahsil harcı, mesela cezaevi harcı kesiliyor yüzde 2, yüzde 2 de icra tahsil harcı kesiliyor. Yani cezaevi harcının ve tahsil harcının nafakalardan kaldırılması lazım, bu çok önemli bir şey. Kadıncağız zaten 100 lira, 200 lira bir nafaka alıyor, onun da yüzde 4'ünü kesiyorsunuz devlet olarak, zaten asgari ücretin altında bir şey. Onun için o konuyu da not alırsanız Sayın Adalet Bakanlığı yetkilileri... Avrupa Birliği de herhâlde buna katılacaktır.

Çok teşekkür ederim nezaketiniz için.

BAŞKAN – Ben teşekkür ediyorum.

Değerli milletvekilleri ve sunum yapan değerli arkadaşlarımız, sunumunuz ve katkılarınız için teşekkür ediyorum.

Başka sorumuz yoksa toplantımız burada bitmiştir.

Teşekkür ediyoruz.

Kapanma Saati: 14.34